

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a literární historie
Církevní a obecné dějiny

Mgr. Miroslav Herold

AUTOREFERÁT

Disertační práce Rozvoj kultu sv. Jana Nepomuckého do svatořečení

Vedoucí práce: prof. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

Praha 2023

ÚVOD

Autor disertační práce byl k jejímu sepsání motivován již delší dobu. Sledoval, že sice na téma úcty ke sv. Janu Nepomuckému bylo napsáno mnoho textů, mezi nimi také pojednání o celém jejím dějinném vývoji, že však není dostatečně uchopena otázka její fáze před světcovou kanonizací v roce 1729. Autor nabyl dojmu, že by bylo vhodné zjistit, jakých rozměrů tato úcta před římským svatořečením dosáhla a jaké základní motivy a tendence její vývoj inspirovaly a provázely. Bylo třeba se podívat co je pravdy na tvrzeních, že hlavní podíl na prosazování nepomucenského kultu mělo Tovařystvo Ježíšovo, že mělo v úmyslu úctou k novému světci zastříti, ba vymýtit památku mistra Jana Husa apod.

Během zpracovávání vybraného tématu se student seznámil s velikým množstvím dobové barokní literatury, která se pro poznání předkanonizační svatojánské úcty pro něj stala podstatným zdrojem informací. O této bibliografické základně zde dále konkrétněji nepojednává, neboť se jí pokusil detailně přiblížit v samotné disertaci, v druhé části, v katalozích B.1–3.

Podobně badatel pracoval s rozsáhlým pramenným materiálem, o kterém bude sděleno více v oddílu „metodika bádání“.

Oporou pro pochopení tématu disertace byla badateli samozřejmě také literatura z doby po roce 1729. Zvláště studie od poloviny 20. století přinesly mnoho nových zjištění, odkryly souvislosti, daly lépe nahlédnout na sledovanou problematiku. Následuje přehled autorů, kteří se na tomto poli angažovali. Badatel si uvědomuje, že bez pomoci těchto historiků a uměnovědců by nikdy nemohl dospět k výsledné podobě své práce. Vyjadřuje vděčnost a uznání všem následně jmenovaným.

Čeští autoři

K otázce svatojánské úcty v baroku zvláště odkazují na zásadní práce Václava Ryněše (1972), Víta Vlnase (1993, 2013) a na stať Jiřího Mikulce v nedávné době publikovanou v rámci kolektivní monografie o pražských svatojánských lodních hudbách (2023), o kterých již předtím publikovali monografii Vladimír Novák a Ludmila Mašlanová (1993). Vladimír Novák psal také o pražské svatojánské hudbě v širším kontextu (1994).

Obecněji se nad inspirativní povahou fenoménu sv. Jana Nepomuckého zamyslel Dobroslav Líbal (1993).

O souvislostech Balbínovy nepomucenské legendy publikoval dva články Martin Svatoš (1993, 1994). Jaroslav Václav Polc vedle svého stěžejního díla o Nepomukově historickém životě (1972, 1993) a několika článků na totéž téma (1967) sepsal také článek o proslavené relikvii světcova domnělého jazyka (1967) a o mučedníkově svatořečení (1979).

Vysoce poučenou edici Wietrowského „kanonizačního“ životopisu sv. Jana Nepomuckého a jeho dobového českého překladu připravila Alena Bočková (2015). Ta také spolu

s Kateřinou Bobkovou–Valentovou, Magdalénou Jackovou, Martinem Bažilem, Evou Pauerovou, Janem Zdichyncem a Zdeňkem Žaludem významnou měrou přispěla k poznání svatojánských školských her v prostředí jezuitských gymnázií (2015, s přípravným článkem z roku 2004).

Na svatojánská oratoria 20. let 18. století upozornily Jana Spáčilová (2009) a Iva Strakerlová (2017).

Nepomucenskou homiletikou se opakovaně zabývala Michaela Horáková, novým příjmením Soleiman pour Hashemi (2001, 2007), která se také zapojila do edičního projektu publikování barokních svatojánských i jinak zaměřených kázání a dalších textů vzniklých v souvislosti se žďárským klášteřem cisterciáků a poutním kostelem sv. Jana Nepomuckého, které tito řeholníci zbudovali na Zelené hoře poblíž kláštera (2000). Předcházející svazky této ediční řady připravili Bohumír Lifka, František Václav Mareš (1995) a Milan Kopecký s kolektivem (1998). Posledně zmíněnému poutnímu kostelu se věnovali Zdeněk Kalista (v kontextu české barokní gotiky, 1970), Metoděj Zemek a Antonín Bartušek (1970), Jaromír Neumann (1971), Jan Sedlák (1987), Jiří Pospíšil (1993), Pavel Zahradník (1995, 2009), Josef Pohanka (1996), Stanislav Mikule (2008), Jiří Kroupa s Janem Sedlákem (2015) a především Mojmir Horyna v několika svých textech o architektu Santini-Aichelovi (1993, 1998). Posledně jmenovaný uměnovědec napsal také článek o dvou neznámých brokoffovských dřevořezbách s námětem sv. Jana Nepomuckého (2000).

Další autorkou, která si za téma bádání zvolila svatojánské řečnictví, byla Kristina Kallert. Vytvořila soupis všech kázání a panegyrik týkajících se svatojánského arcibiskupství u Svatého Víta na Pražském hradě a mariánsko-svatojánské konfederace v Praze Na Skalce (2003).

Písněmi s námětem sv. Jana Nepomuckého se zabýval Jakub Ivánek (2023), figurální hudbou František Malý (2011).

K tématu sv. Jana, jeho úcty a ikonografie nabídl řadu důležitých textů Jan Royt (pět textů 1993, dva 1994, další 2004 a 2009), který také spolu s Vitem Vlnasem napsal článek o svatojánském kultu v zrcadle písemných pramenů a knižních ilustrací (1993). Obecně se svatojánské ikonografii věnoval Václav Ryněš (1969).

K Janu Nepomuckému ve výtvarném umění, především v hradecké diecézi, se opakovaně vyjádřil Ivo Kořán (1970, 1971, 1994). Obdobné téma v širším geografickém prostoru východních Čech si pro svou disertaci zvolil Pavel Panoch (2007). Věnoval se také vybraným svatojánským památkám (2006, 2011). Svatojánskou problematiku obohatil o nové postřehy z oblasti ikonografie.

Dana Stehlíková pojednala o sv. Janu Nepomuckém v uměleckém řemesle (1993). Petra Zelenková v řadě svých prací přinesla nové poznatky o zobrazování sledovaného světce v grafickém umění (zvláště 2005, 2009 a 2010).

Svatojánský kult v pražském prostředí sledovala Markéta Gausová-Zörnerová (2017, 2020), konkrétněji u cyriaků na Starém Městě pražském Antonín Novotný (2002), Ivo Kořán (1968) a Martin Jiřinec (2007, 2008). K soše na Karlově mostě se vyjadřovala Věra Nejedlá (1694) a Alena Alsterová (1976), k vlivu jejího ikonografického typu Miloš Suchomel (1993, 1996, 1997), k slavnostním dekoracím k pražské oslavě Nepomukova blahorečení a

svatořečení Jitka Klingenberg-Helfert (1971) a Lubomír Sršeň, který se však soustředil především na kanonizační oslavu (1993).

Ludvík Skružný provedl soupis vybrané typologie svatojánských památek ve středních Čechách (1969). Soupis jánských kostelů a kaplí v plzeňské diecézi sestavil Jan Soukup (2013–2014). Svatojánským památkám a kultu na Kladensku a Slánsku se věnovali Vladimír Příbyl (1998) a Zdeněk Kuchyňka (2006), ohledně Jičínska psala Eva Petříková (2007).

Nataša Brejchová-Steinová alias Natálie Belisová detailně představila svatojánskou úctu na území děčínského okresu (2001) se zvláštním přihlédnutím k nepomucenské kapli v Chrástu (2003), Jan Adámek se zabýval svatojánskou úctou v Písku (2013), Václav Horák v Trutnově (2009), Jiří Černý sledoval svatojánské památky na Pelhřimovsku (1993), Bohumír Indra v Lipníku nad Bečvou a Hranicích (1990), o nejstarších jánských sochách na Moravě psal Ivo Hlobil (1993), o světcových plastikách v Pobečví Karel Jan Malina (2014).

Jan Nepomuk Jiříšťa sepsal svatojánské památky na působištích křižovníků s červenou hvězdou (1998). Mnohem podrobněji se Nepomukovu kultu v kontextu tohoto řeholního řádu věnoval Marek Pučalík (2009, 2017).

Iveta Coufalová si všímala role svatojánského kultu na dvoře ke katolické víře konvertujících saských kurfiřtů a zároveň polských králů v luteránském prostředí rezidenčního města Drážďan (2019, 2021). Veronika Chmelařová psala o svatojánském kultu v Těšínském knížectví (2009).

Zahraniční autoři

Yves Lasfargues vytvořil velmi zajímavou disertaci na téma světového kultu sv. Jana Nepomuckého v 17. a 18. století (1965). K jánské problematice se ještě vrátil v článku o světcově úctě za hranicemi Svaté říše římské (1971).

O rozvinutí svatojánské úcty do začátku 18. století psala Johanna von Herzogenberg, která se věnovala ještě témuž jevu v rámci Bavorska (obojí 1979) a finančnímu zázemí světcova kanonizačního procesu a oslav svatořečení v Římě (1993).

Zvlášť plodným autorem na nepomucenská témata byl Franz Matsche. Nabídl obsáhlou interpretaci světcovy ikonografie (1971, 1973), zabýval se výzdobou jeho hrobu (1976, 1993) a tzv. „druhotným tělem“, voskovou figurou ležícího zesnulého mučedníka (1983). K ikonografii svatojánských soch se vyjádřil Peter Volk (1993). Symbolikou kostelů zasvěcených sv. Janu Nepomuckému se zabýval Erich Bachmann (1971).

O nepomucenských památkách ve Vídni psal Walther Brauneis (1971), o kaplích sv. Jana při vídeňském opevnění zvaném linie Bertrand Michael Buchmann (1978), o sochách Gerhardt Kapner (1970). Ten také napsal článek o vídeňských pramenech k politické motivaci svatojánské úcty (1971). K tomuto tématu se druží text Elisabethy Kovács o uctívání sv. Jana Nepomuckého na habsburském dvoře ve Vídni (1979).

Svatojánské úctě v salcburské arcidiecézi se věnoval Adolf Hahnl (1979) a v bývalé salcburské sufragánní diecézi Seckau Philipp Harnoncourt (1962). Na širokou oblast na

východ od Alp se vzhledem k tamní svatojánské úctě zaměřil Fritz Posch (1966), zatímco Willibald Katzinger obrátil svůj zájem na světcův kult v Linci a okolí (2012). Poznámky k jánské úctě s ohledem na rakouské země poskytl také Helmut J. Mezler-Andelberg.

Hned několik článků o vybraných tématech ze svatojánské úcty v Dolním Rakousku poskytla Walpurga Oppeker (2003, 2012, 2017, 2019, 2020).

Co se týče Německa, Hans Pörnbacher pojednal o sv. Janovi Nepomuckém jako zemském patronovi Bavorska (1993) a celkově o svatojánské úctě v německých zemích (1994). Helmut Hinkel psal o nepomucenském bratrstvu v Mohuči (2008), Josef Walter König o světcově kultu v Donauwörthu a okolí (1994) a ještě jednou o jánské úctě obecněji (1995), Paulus Albert Weißenberger o světcově uctívání v Härtsfeldu (1983), Siegfried Seifert o svatojánské úctě v míšeňském biskupství (1979), Adolf Layer v biskupství augsburském (1975), Susan Tipton o sv. Janu Nepomuckém jakožto patronovi markrabat Baden-Baden (2023), Jakob Torsy o nepomucenských oltářích a kostelích v kolínské arcidiecézi v 18. století (1972) a Adelheid Waschka o jánských sochách v Bambergu a okolí (2001, 2011).

Nejstarší kostel oficiálně zasvěcený sv. Janu Nepomuckému, v Hövelhofu ve Vestfálsku, popsal Josef Heller (1981), vestfálské svatojánské svatyně Ulrich Reinke (1973), sochařské památky Karl Bernd Heppe (1973), úctu k Nepomukovi ze strany kurfiřta Klementa Augusta a vestfálské šlechty Helmut Knirim (1973) a taktéž svatojánskou úctu, tentokrát ve vestfálské farnosti Mellrich Michael von Fürstenberg (1973). Celkově o svatojánském kultu v této části Německa pojednal Franz Krins (1971, 1973).

Ivana Ronaiová psala o kultu sv. Jana Nepomuckého na Slovensku (2006), Mária Malíková v Bratislavě (1990), Aneta Marek v Kladsku (2014).

Svatojánský kult v Maďarsku v barokní době celkově zkoumal Sándor Bálint (2000), svou disertační práci přidala Tímea Nemesné Kis (2020) a pojednání o ikonografii v maďarském kontextu József Liszka (2002). Na světcovy pomníky v této zemi se zaměřili Gábor Tüskés a Éva Knapp (1988), Rita Bajáki nabídla edici nejstaršího maďarského textu o sv. Janu Nepomuckém, který do té doby zůstal v rukopisu (2019), naproti tomu Alinka Ajkay se zabývala nejstarší v maďarštině publikovanou svatojánskou knížkou (2017).

Koloman Juhász psal o patronátu sv. Jana Nepomuckého nad Temešvářským Banátem (1964)

Sara Cabibbo sledovala zavádění a šíření svatojánské úcty jakožto nového kultu v Itálii pod nadvládou Habsburků (2016), Giovanni Dellantonio svatojánský kult v tridentské oblasti (2017), Rolf Kultzen se zamýšlel nad pojetím sledovaného světce v italském umění (1979), Raquel Sigüenza Martín popsala počátky jeho kultu ve španělském Madridu (2013) a v širším časovém pojetí se k tomuto tématu v rámci iberoamerického světa vyjádřil Luís Pontes (2023).

Svatojánské výstavy, konference a další aktivity

Mnozí z výše uvedených autorů své texty publikovali ve sbornících vydaných u příležitosti výstav a konferencí věnovaných tématu sv. Jana Nepomuckého a jeho kultu. Tyto kulturní aktivity jsou představeny níže v seznamu vybrané literatury. Některým ze zmíněných výstav se věnoval Josef Svoboda ve své diplomové práci (2021).

Další texty autora disertace na svatojánské téma

Autor ve své diplomové práci zpracoval svatojánský dotazník z roku 1715, který poskytl podklady pro první a druhý Nepomukův beatifikační proces (2006). Dále se zabýval svatojánskou úctou v děčínském okrese (2003), na Slánsku (2006) a v prostředí cisterciáckého řádu (2016). Napsal také pojednání o šíření Balbínova svatojánského textu do roku 1729. V současné době očekává publikaci svého článku o souvislostech mezi úctou ke sv. Janu Nepomuckému a sv. Janu Sarkanderovi (jde o doprovodný text k právě probíhající výstavě Jan a Jan v Arcidiecézním muzeu Olomouc).

CÍLE BĀDÁNÍ

Hlavním cílem předkládané práce je zpřístupnit co největší množství informací o svatojánském kultu ve sledovaném období, podat tyto informace v uceleném systému a umožnit čtenáři orientovat se v tomto systému bez větších obtíží. Tomuto cíli odpovídá druhá, encyklopedická nebo soupisová část disertace. Orientaci v této části práce by měl usnadnit její úvodní text, dále vysvětlující pokyny k některým jejím oddílům, především však dvojí rejstřík (místní a osobní) v závěru disertace. Rejstříky nejsou dovedeny do úplnosti, postihují však většinu textu druhé části. Jednotlivá hesla a témata této části jsou různě rozsáhlými syntézami sestavenými na základě historických pramenů písemné i hmotné povahy. Je samozřejmé, že nebylo dosaženo vyčerpávajícího popisu dějinné skutečnosti. Shromážděný materiál je však natolik rozsáhlý, že umožňuje nalezení a pochopení základních principů a tendencí, které postupné rozvíjení svatojánského kultu určovaly nebo provázely.

K těmto principům a tendencím míří první část disertace. Bohužel zůstává prozatímním náčrtem možné budoucí „velké interpretace“, kterou by si vytýčené téma zasloužovalo. V první části je předloženo několik vzorových zpracování vybraných otázek a naznačeno směřování k budoucí syntéze. Základem těchto zpracování je encyklopedická část disertace, na kterou je v první části odkazováno. V druhé části jsou pak odkazy na veškeré použité prameny a literaturu.

Autor má připraven celý soubor dalších, do konečné podoby nedovedených textů, které by mohly být zakomponovány do první části. Především jde o zevrubný popis oficiálních kroků, které katolická církev podnikla k uznání a povolení veřejné úcty vzdávané sv. Janu Nepomuckému. Tísňen časem a vyčerpáností z práce na encyklopedické části autor ponechává toto a další vybraná svatojánská témata na časy budoucí. Snad nezůstane jediným, kdo se dané problematice bude věnovat.

METODIKA BĀDÁNĪ

Metodika bĀdĀnĪ spoĀivala v nĕkolika krocĪch, kterĕ se vzĀjemnĕ prolĪnaly. Zprvu autor studoval modernĪ literaturu zamĕřenou na nepomucenskou otĀzku, aby zĪskal povĕdomĪ o literatuře starší, nejlĕpe tĕ, kterĀ by pochĀzela pŕĪmo z doby „pŕedkanonizaĀnĪ“. VĪtanou pomoc poskytly knihopisy, katalogy knihoven, digitalizace starĕch tiskĕ a konzultace s dalšími badateli a pracovníky knihoven, jimŕ jsem velice vdĕĀnĪ. Vĕsledkem tohoto nĕkolikaletĕho procesu bylo objevenĪ 1014 textĕ publikovanĕch do roku 1729 (vyjma textĕ zabĕvujĪcĪch se kanonizaĀnĪmi oslavami mimo ŘĪm), kterĕ obsahovaly informace o sv. Janu Nepomuckĕm (pŕĪpadnĕ Janovi z Pomuku). Všechny tyto texty autor pŕoĀetl, v plnĕm znĕnĪ pŕeĀetl naprostou vĕtšinu z nich a pokusil se veškerou tuto literaturu katalogizovat a po strĀnce provenience a obsahu roztrĪdit v katalogĪch B.1–3 v druhé Āasti disertace. OstatnĪ relevantnĪ informace z tĕchto knih pouŕil v disertaci porĕznu. Jsou rezervoĀem poznĀnĪ, kterĕ mnohdy zachĀzĪ za hranice obecnĕ znĀmĕch poznatkĕ.

NovodobĀ literatura autora provĀzela po celou dobu tvorby tĕto pŕace. V poslednĪch letech bylo publikovĀno nemĀlo velmi dĕleŕitĕch nepomucenskĕch monografiĪ, studiĪ, ĀlĀnkĕ, disertaci s jĀnskou tematikou. ŠĪře konzultovanĕch knih se vřak neomezovala na nepomuceniana. Dĕleŕitĕm zdrojem poznatkĕ byly takĕ texty zamĕrenĕ na historii vřeho druhu, vĕtĕnĕ dĕjin umĕnĪ, na literaturu topografickou atd. Seznam pouŕitĕ literatury je vloŕen na zĀvĕr disertace.

Je tŕeba zmĪnit jeřtĕ dva prameny poznĀnĪ, s nimiŕ autor pracoval. ZĀsadnĪm jsou rukopisnĀ svĕdectvĪ o zkoumanĕ době. V tĕto oblasti pŕedstavovaly nejdĕleŕitĕjřĪ skupinu materiĀly vzniklĕ v souvislosti s prvnĪm a druhĕm Nepomukovĕm beatifikaĀnĪm procesem a s jeho procesem kanonizaĀnĪm. Autor se spolehnul na soubor nepomucenskĕch archivĀliĪ uloŕenĕch ve fondech ArcibiskupstvĪ praŕskĕ a ĀeskĀ dvorskĀ kancelĀř v NĀrodnĪm archivu, byť si je vĕdom, ŕe dalřĪ pĪsemnĕ zĀznamy vztahujĪcĪ se ke svatojĀnskĕm procesĕm jsou uloŕeny ve fondu MetropolitnĪ kapituly u sv. VĪta v Archivu Praŕskĕho hradu a dĀle v Archivu NĀrodnĪho muzea.

NaznaĀenĕ soubor nepomucenian, vĕtĕnĕ rozsĀhlĕho poĀtu odpovĕdĪ na svatojĀnskĕ dotaznĪk z roku 1715, vydal na vĪce neŕ patnĀct tisĪc stran rukopisĕ, kterĕ autor z velkĕ Āasti pŕoĀetl a mnohĕ z nich zkoumal podrobnĕji. SeznĀmil se dopodrobna nejenom se zmĪnĕnĕm dotaznĪkem (toto tĕma zpracoval uŕ v nĕkolikaletĕm pŕedstihu ve svĕ diplomovĕ pŕaci), ale pŕeĀetl takĕ vĕpovĕdi vřech svĕdkĕ ve vřech tŕech jĀnskĕch procesech a vĕtřĪ ĀĀst zĀpisĕ z tĕchto soudnĪch jednĀnĪ. Mnoho Āasu si vyŕĀadalo takĕ zpracovĀnĪ starřĪch pokusĕ dosĀhnout oficiĀlnĪho schvĀlenĪ svatojĀnskĕ ŕcty, kterĕ probĪhaly uŕ od 70. let 17. stoletĪ a zvlĀřtĪ intenzivnĪ byly v zĀvĕru 90. let tĕŕe ĕry.

DalřĪ pĪsemnĕ prameny autor zkoumal metodou sondy. Takto zpracoval dochovanĕ inventĀře farnostĪ praŕskĕ arcidieĀeze z poĀĀtku 18. stoletĪ a takĕ nĕkterĕ svazky zĀznamĕ pŕĪjatĕ a odeslanĕ korespondence praŕskĕ konzistoře. Do studia farĀřskĕch fassĪ se vřak nepustil. Zato namĀtkou prochĀzel digitalizovanĕ farnĪ i obecnĪ kroniky zĀpadnĪch Āech a

veliké množství matrik, ve kterých se tu a tam nacházejí také zprávy o zařízení kostelů a důležitých událostech v životě farnosti.

Ani archiválie řeholní a šlechtické provenience nezůstaly stranou. Autor se soustředil na výroční zprávy a některé další písemnosti České provincie Tovaryšstva Ježíšova (uloženy v Archivum Romanum Societatis Iesu a v Národním archivu v Praze), dále na nepomuceniana křížovníků s červenou hvězdou (uložena v Národním archivu) a na pozůstalost genealoga a známého svatojánského ctitele Gottfrieda Daniela barona z Wunschwitz.

Posledním pramenem poznání jsou hmotné památky, případně fotografická a obrazová svědectví o nich. Autor v disertaci zúročil svůj předcházející mnohaletý výzkum výtvarných dokladů o svatojánské úctě, který během tvorby disertace značně posílil. Výsledkem jsou tisícové položky v katalozích řady A. Zvláštní péči přitom autor věnoval epigrafickým památkám. Nemalou část z nich zrekonstruoval na základě dobových dokladů.

Právě popsaný materiál se autor snažil již během četby, bádání a průzkumu průběžně zpracovávat do předem rozmyšleného systému encyklopedické části disertace. S rostoucí kvantitou probádaných zdrojů rostla i velikost práce a délka jejího vytváření. Encyklopedickou část se podařilo dovést do cíle. Syntéza úvodní části, která na poznacích v encyklopedické části staví, by si však k svému propracování zasluhovala ještě další časovou investici, která již není k dispozici. Proto se autor rozhodl nabídnout dosaženého dílčího výsledku v důvěře, že i ten už může prospět ostatním zájemcům o sledované téma.

OBSAH A STRUKTURA DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce se dělí na dvě základní části. V první jsou nabídnuta vybraná témata z předkanonizačního kultu sv. Jana Nepomuckého ve snaze naznačit možnou cestu k syntéze, druhá část je podrobnou encyklopedií té samé tematiky.

Struktura disertační práce vypadá následovně:

Úvod

První část

Druhá část

Úvod k druhé části

A. Svatojánské památky

A.1 Svatojánské památky v České republice

A.2 Svatojánské památky v Rakousku

A.3 Svatojánské památky v Německu

A.4 Svatojánské památky v Polsku

A.5 Svatojánské památky v dalších státech Evropy

A.6 Svatojánské památky v chronologickém přehledu

A.7 Drobné svatojánské památky

B. Svatý Jan Nepomucký v písemných a tištěných pramenech a v grafickém umění

B.1 Chronologický přehled rukopisů a tisků

B.2 Alfabetický přehled rukopisů a tisků s plnými názvy

B.3 Roztřídění rukopisů a tisků podle provenience a obsahu

B.4 Grafické svatojánské památky

C. Duchovní projevy svatojánského kultu a úcta ke světcům v uměleckých oborech mimo výtvarné umění

C.1 Duchovní projevy svatojánské úcty

C.2 Světec v dramatickém umění a hudbě

C.3 Svatojánská bratrstva a další instituce

D. Přehled dobrodiní, milostí, zázraků a neobvyklých událostí připisovaných sv. Janu Nepomuckému a projevy štědrosti vůči světci

D.1 Neobvyklé svatojánské události a postoje vůči nim

D.2 Dary věnované k mučednickově cti

Rejstřík míst a osob obsažených v druhé části disertace

Rejstřík míst

Rejstřík osob

Závěr

Přehled literatury publikované po kanonizaci a literatury starší neobsahující přímé zmínky o sv. Janu Nepomuckém

A. Rukopisy

B. Edice pramenů

C. Tištěná literatura

TEORETICKÝ A PRAKTICKÝ PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE

Teoretický přínos překládané disertační práce spočívá v objevu hlavních tendencí a motivů působících v rozvoji kultu sv. Jana Nepomuckého před světovou kanonizací a také hlavních šířitelů tohoto kultu.

Byla ozřejmena nesmírně důležitá role Nepomukova patronátu nad ctí a dobrou pověstí.

Hlavními dvěma motivacemi svatojánských ctitelů byly důvěra ve světce, že jim bude nápomocen ve všech potřebách a záležitostech, se kterými se na něj obrátí, a vnitřní duchovní impuls, který k takovéto důvěře inspiroval.

Hlavní nositelkou a šířitelkou svatojánské úcty byla zprvu pražská metropolitní kapitula, později se přidali další členové církevní elity Čech i okolních zemí, včetně několika kardinálů. Svou roli začalo sehrávat vysoké a střední školství, práce farního kléru a řeholních řádů, zvláště cisterciáků, cyriaků, křižovníků s červenou hvězdou, karmelitánů, jezuitů a dalších.

Svatojánské úcty se už v 17. století ujali Habsburkové. Ti se stali šířiteli jánské úcty nejmocnějšími. Nejenom, že měli podíl na zdárném dosažení beatifikace a kanonizace Jana Nepomuckého. Měli také aktivní podíl na šíření svatojánské úcty jako členové mariánsko-nepomucenské konfederace v Praze Na Skalce (založena 1706) a později také obdobného bratrstva ve Vídni (založena 1709). Role svatojánských bratrstev, kterých vzniklo do pražských oslav Nepomukovy kanonizace na čtyři desítky, byla pro jánský kult klíčová.

Spolu s Habsburky podporovali svatojánskou úctu spřízněné katolické vládnoucí rody Evropy.

Horlivými svatojánskými ctiteli se také stali císařští dvořané a nejspíš z loajality k panovníkovi také vyšší představitelé císařského vojska. Převážně touto cestou se rozšířil svatojánský kult do oblastí Itálie pod habsburskou nadvládou a do Uherského království a Banátu v rámci vytlačování Osmanské říše z těchto teritorií.

Svatojánský kult se již před blahořečením dostal také do Zamoří, do Ameriky a Indie. V této oblasti hrála roli práce misionářů, především jezuitů.

Praktický přínos disertační práce by mohl spočívat v poskytnutí nemalého množství nových poznatků kunsthistorické povahy. Při detailním pročitání encyklopedické části práce lze nahlédnout na nová určení uměleckých tvůrců výtvarných děl, na objevené přesnější datace vzniku těchto památek, na přesnější rekonstrukci epigrafických památek atd. Také pro bibliografické databáze by bylo možno přispět některými novými objevy.

V České republice i v zahraničí jsou činná sdružení a instituce hlásící se k odkazu sv. Jana Nepomuckého. Těm zvláště by mohla být tato práce ku pomoci.

VÝČET NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH POUŽITÝCH PRAMENŮ, LITERATURY A DALŠÍCH ODBORNÝCH ZDROJŮ

Sborníky a katalogy k nepomucensky zaměřeným výstavám a konferencím a k dalším příležitostem:

Vilém BITNAR / Karel PROCHÁZKA: Pragensia svatojanská. Sborník statí o kultuře českého baroka. Praha 1929

- vybrané články:
- Antonín PODLAHA: Hrob světcův v umění (59–60)
- Antonín ŠORM: Pražské zvonařství svatojanské (80–84)
- Emil TROLDA: Hudba svatojanská (123–133)
- Antonín ŠORM: Pražské pobožnosti svatojanské (134–144)
- Václav KOZEL: Svatojanská bratrstva v Praze (152–156)

Johannes von Nepomuk. (Sborník a katalog k výstavě uspořádané k 250. výročí blahorečení Jana Nepomuckého). Passau 1971

- vybrané články:
- Franz MATSCHE: Die Darstellungen des Johannes von Nepomuk in der barocken Kunst – Form, Inhalt und Bedeutung (35–62)
- Jitka KLINGENBERG-HELFFERT: Festgerüste zur Seligsprechung und zur Heiligsprechung des Johannes von Nepomuk in Prag (63–88)
- Erich BACHMANN: Zur Symbolik der Johannes von Nepomuk-Kirchen (88–96)
- Yves LASFARGUES: Die Verehrung des Heiligen Johannes von Nepomuk jenseits der Grenzen des Heiligen Römischen Reiches (107–130)

Johannes von Nepomuk. Variationen über ein Thema. (Sborník a katalog k výstavě konané 22. VII. – 1. X. 1973 v Schloß Corvey an der Weser). München, Paderborn, Wien 1973

- vybrané články:
- Franz MATSCHE: Johannes von Nepomuk in der barocken Kunst (36–47)
- Franz KRINS: Johannes von Nepomuk, ein böhmischer Heiliger in Westfalen (48–58)
- Michael VON FÜRSTENBERG: Die Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk im Kirchspiel Mellrich (59–63)
- Helmut KNIRIM: Kurfürst Clemens August und der westfälische Adel als Verehrer des hl. Johannes von Nepomuk (64–69)

- Ulrich REINKE: Westfälische Johannes-von-Nepomuk-Bauten (70–74)
- Karl Bernd HEPPE: Bemerkungen zu den plastischen Darstellungen des heiligen Johannes von Nepomuk in Westfalen (75–80)

Johannes NEUHARDT (red.): Johannes von Nepomuk. Ein Text-Bild-Band. (Sborník k výstavě). Graz, Wien, Köln 1979

- vybrané články:
- Johanna VON HERZOGENBERG: Zur Geschichte der Verehrung des Johannes von Nepomuk bis zum Beginn des 18. Jahrhunderts (28–32)
- Jaroslav Václav POLC: Die Heiligsprechung des Johannes von Nepomuk (33–42)
- Elisabeth KOVÁCS: Die Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk am habsburgischen Hof und in der Reichs- und Residenzhauptstadt Wien im 18. Jahrhundert (69–85)
- Adolf HAHNL: Die Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk in der Salzburger Erzdiözese im 18. Jahrhundert (90–109)
- Johanna VON HERZOGENBERG: Beispiele der Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk in Bayern (110–114)
- Siegfried SEIFERT: Die Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk im Bistum Meißen (115–118)
- Rolf KULTZEN: Der hl. Johannes von Nepomuk in der italienischen Kunst (119–124)

Německá verze: Reinhold BAUMSTARK / Johanna VON HERZOGENBERG / Peter VOLK (red.): Johannes von Nepomuk 1393–1993. Eine Ausstellung des Bayerischen Nationalmuseums, München, in Zusammenarbeit mit dem Prämonstratenserkloster Strahov, Prag, und dem Nationalmuseum, Prag. Prag, Kloster Strahov, 17. Mai – 15. August 1993; München, Bayerisches Nationalmuseum, 17. September – 14. November 1993. München 1993

- vybrané články:
- Franz MATSCHE: Das Grabmal des Johannes von Nepomuk im Prager Veitsdom als sakrales Denkmal (36–51)

Česká verze: Reinhold BAUMSTARK / Johanna VON HERZOGENBERG / Peter VOLK (koncept výstavy) – Johann VON HERZOGENBERG / Peter VOLK / Susanne WAGINI (reds. katalogu) – Johana MUCHKOVÁ / Filip OTA / Jana KYBALOVÁ et alii (překlad do češtiny): Svatý Jan Nepomucký 1393-1993. Výstava Bavorského Národního muzea v Mnichově ve spolupráci s klášterem premonstrátů na Strahově v Praze a s Národním muzeem v Praze. Praha, klášter premonstrátů na Strahově 17. květen – 15. srpen 1993. Mnichov, Bayerisches Nationalmuseum 17. září – 14. listopadu 1993. Praha 1993

- vybrané články:
- Hans PÖRNBACHER: Svatý Jan Nepomucký jako zemský patron Bavorska (23–32)

- Johanna VON HERZOGENBERG: Všechno něco stojí – vyúčtování procesu kanonizace a oslav svatořečení v Římě roku 1729 (33–38)
- Lubomír SRŠEŇ: Slavnostní dekorace pražské katedrály sv. Víta r. 1729 (39–45)
- Franz MATSCHE: Náhrobek sv. Jana Nepomuckého v pražském chrámu sv. Víta jako sakrální památka (46–60)
- Vít VLNAS / Jan ROYT: Svatojánský kult v zrcadle písemných pramenů a knižních ilustrací (61–66)
- Peter VOLK: Sochy sv. Jana Nepomuckého. Poznámky k typům zobrazení (67–75)
- Jan ROYT: Sv. Jan Nepomucký a jeho úcta v Praze (76–85)

Sv. Jan Nepomucký v lidové úctě 1993 – Sv. Jan Nepomucký v lidové úctě. Výstava k 600. výročí smrti. Muzeum Šumavy v Kašperských Horách 1. 5. – 31. 10. 1993. Sušice, Kašperské Hory 1993

- vybrané články:
- Jan ROYT: Ikonografie sv. Jana Nepomuckého (15–22)
- Jan ROYT: Úcta ke sv. Janu Nepomuckému v jižních a jihozápadních Čechách (22–27)
- Dana STEHLÍKOVÁ: Jan Nepomucký a umělecké řemeslo (27–31)

Svatojánský sborník 1994

- vybrané články:
- Vladimír NOVÁK: Pražský hudební život a svatojánský kult v 18. století (27–41)
- Jan ROYT: Ikonografie sv. Jana Nepomuckého (55–63)

Brigitte FASZBINDER-BRÜCKLER / Theodor BRÜCKLER: Johannes von Nepomuk, seine Zeit – sein Leben – sein Kult. Hollabrunn 2001

Svatý na mostě. Výstava ku příležitosti výročí 280 let od svatořečení Jana Nepomuckého. Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, Muzeum Karlova mostu. Praha 2009

- vybrané články:
- Jan ROYT: Sv. Jan Nepomucký – život, legenda, kult a ikonografie (13–28)
- Marek PUČALÍK: „steLLIgero faMae aDVoCato DICatVM a steLLato“ – Devoce křižovníků s červenou hvězdou ke svému Thaumaturgovi (29–37)

Jan ADÁMEK: Arena Sancto-Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému. Píseker Bürger verehren den Hl. Johannes von Nepomuk. Sborník a katalog k výstavě 4. V. – 30. VI. 2013. Písek 2013

Pět hvězd nad Českým královstvím. Svatý Jan Nepomucký a katolická reformace. (Klatovy v prostoru a čase 3. Barokní jezuitské Klatovy 2013, sborník příspěvků). Klatovy 2013

Svatojánský zázrak ve Strakonících. Sborník k připomínce 300. výročí 1718-2018. Strakonice 2018

Ramona HOCKER / Werner TELESKO (ed.): Johannes von Nepomuk. Kult – Künste – Kommunikation. Wien 2023

- vybrané články:
- Susan TIPTON: Johannes von Nepomuk als Schutzpatron des Hauses Baden-Baden. Markgräfin Sibylla Augusta, Cosmas Damian Asam und die Ausstattung der Schlosskapelle in Ettlingen (1729-1733) (193–212)

Další literatura:

AJKAY 2017 – Alinka AJKAY: „Oh Szent János, én héjános...“ – A magyarországi Nepomuki Szent János-tisztelet forrásairól. In: *Lelkiség és irodalom. Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*. Budapest 2017, 13–34

Alena ALSTEROVÁ: Brokoffova mostecká socha jako typ, varianta a schéma. In: *Acta Universitatis Carolinae – philosophica et historica* 4, Příspěvky k dějinám umění II. Praha 1976, 79–88

Vincence de Paul ANDRADE / Antonín PODLAHA: Úcta sv. Jana Nepomuckého v Mexiku. Praha 1895

Rita BAJÁKI: Csáky Éva Franciska írásai. Budapest 2019

Sándor BÁLINT: Die Verehrung des heiligen Johannes von Nepomuk im alten Ungarn. In: *Acta Ethnographica Hungarica* 45 (1-2), 2000, 109-120

BELISOVÁ 2003 – Natalie BELISOVÁ: Příběh Jánské kaple aneb Duše Chrástu. Děčín 2003

Imre BEREZ, 1853: Nepomuki Szent János társulatának rommaradványai Temesvárott (Ruinenreste der Confraternitas von Hl. Johannes von Nepomuk.). *Családi Lapok* I. 1853

Jan Tomáš Vojtěch BERGHAEUER: Proto-martyr poenitentiae ejusque sigilli custos semper fidelis, Divus Joannes Nepomucenus. I. Augsburg a Graz 1736 – II. Augsburg 1761

Vilém BITNAR (red.): Čítanka svatojánská vydaná péčí Výboru svatojánského pro oslavu 200. výročí kanonisace v Praze I, Náboženská osobnost sv. Jana Nepomuckého. Praha 1932 – II, Od kněžského vysvěcení po mučednickou smrt. Praha 1933 – III, Janova mučednická smrt a posmrtné oslavení. Praha 1934

Oldřich Jakub BLAŽÍČEK: Náhrobek sv. Jana Nepomuckého. Praha 1940

Kateřina BOBKOVÁ / Alena BOČKOVÁ: Antonín Machek – Angelus ad Aras D. Joannes Nepomucenus. Jezuitská školská hra k oslavě sv. Jana Nepomuckého. In: Olga FEJTOVÁ / Václav LEDVINKA / Jiří PEŠEK / Vít VLNAS (eds.): *Barokní Praha – Barokní Čechie (1620-1740)*. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský káster a Clam-Gallasův palác, 24. – 27. září 2001. Praha 2004, 955–974)

Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ / Alena BOČKOVÁ / Magdaléna JACKOVÁ / Martin BAŽIL / Eva PAUEROVÁ / Jan ZDICHYNEC / Zdeněk ŽALUD (eds.): Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách. (Theatrum neolatinum. Latinské divadlo v českých zemích I). Praha 2015

Alena BOČKOVÁ: Historia S. Joannis Nepomuceni. Zpráva historická o životě sv. Jana Nepomuckého aneb Podoby barokního překladu. Praha 2015

Klement BOROVIČ: Sv. Jan Nepomucký, mučovník a hlavní patron království českého. Praha 1878

Walther BRAUNEIS: Johannes von Nepomuk – Ikonographie und Verbreitung. In: Wiener Geschichtsblätter 26, 1971, 231–240

Nataša BREJCHOVÁ-STEINOVÁ: Zjánštěná item zjančená léta na Děčínsku. Děčín 2001

Bertrand Michael BUCHMANN: Der Wiener Linienwall und die Linienämter. In: Wiener Geschichtsblätter 33, 2, 1978, 65–76

Sara CABIBBO: Un nouveau culte dans l'Italie des Habsbourg: saint Jean Népomucène. In: Marie-Élizabeth DUCREUX (dir.): Collection Religions – Comparatisme – Histoire – Anthropologie 8. Dévotion et légitimation. Patronages sacrés dans l'Europe des Habsbourg. Liège 2016, 127–145

Josef CIBULKA: Socha barokního svěťce. In: Od pravěku k dnešku (Pekařův sborník) II. Praha 1930, 127–132

Iveta COUFALOVÁ: Jan Nepomucký v luteránských Drážd'anech. Rekonverze Wettinů a role českého zemského patrona v 1. polovině 18. století. In: Theatrum historiae 24, Pardubice 2019, 89–108

Iveta COUFALOVÁ: Král-konvertita. Panovníká konverze Augusta Silného a její reflexe v saském veřejném prostoru především mezi dvěma luteránskými jubilei (1717/1730). Disertační práce, UP v Olomouci, FF, Katedra historie. Olomouc 2021

Jiří ČERNÝ: Sv. Jan Nepomucký ve výtvarném umění Pelhřimovska. Pelhřimov 1993

Dedicatio oder Zuschrift an Ihro hoch-frey-herrlichen Gnaden dem hoch- und wohlgebohrnen Herrn Herrn Johann Anton Cajetan Frey-Herrn von Wunschwitz, Herrn auf Unter-Kernsoltz, Mitter-Kernsoltz und Rappätitz etc. etc., aeltesten der Descendenz, zu Ehren des anheuer glickseeligen saeculi oder Jahr-Hundert seines von anno M. DC. XLVI. her habenden Geschlechts-Patron, S. Joannis Nepomuceni, als ein johanneisch-hundert-jähriges Gedächtnuß-Monument. Wien 1746

Giovanni DELLANTONIO: Con l'arte contro il pericolo delle acque. San Giovanni Nepomuceno in Trentino. In: Alessandro DE BERTOLINI / Lorenzo MALPAGA (edd.): Novembre 1966. Storia della difesa del territorio in Trentino. 2017, 152–161

Gelasius DOBNER: P. Gelasii Dobner e scholis piis exprovincialis Vindiciae sigillo confessionis Divi Ioannis Nepomuceni Proto-Martyris Poenitentiae assertae. Praha, Wien 1784

František EKERT: Pomníky úcty k sv. Janu Nepomuckému v Praze. In: Blahověst. Hlasy katolické XXIX, 22, 1879, 344–346

Josef FRÖHLER: Sanctus Joannes Nepomucenus. Ein Jesuitendrama aus dem Jahre 1724. In: Helmut PREIDEL (ed.): Stifter-Jahrbuch V, 1957, 242–250

Markéta GAUSOVÁ ZÖRNEROVÁ: Projevy svatojánského kultu v hmotné kultuře na Malé Straně. Bakalářská práce, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, FF, Katedra historie. Ústí nad Labem 2017

Markéta GAUSOVÁ ZÖRNEROVÁ: Svatojánský kult na Starém Městě pražském a Hradčanech od 17. století do r. 2019. (Svatojánské sochy a jiná vyobrazení v městském prostoru). Diplomová práce, Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra historie. Liberec 2020

Philipp HARNONCOURT: Johannes Nepomuk – Patron der Diözese Seckau? In: Heiliger Dienst 16, 1962, 14–26, 44–52

Josef HELLER: 275 Jahre St. Johannes Nepomuk zu Hövelhof. Die Pfarrkirche Hövelhofs unter dem Patronat des Heiligen seit 1706. Paderborn 1981

Miroslav HEROLD: Poznámky k úctě sv. Janu Nepomuckému na území děčínského okresu. In: Děčínské vlastivědné zprávy XIII, 2, 2003, 3–19

Miroslav HEROLD: Svatojánské Slánsko aneb po stopách kultu sv. Jana Nepomuckého na severozápad od Prahy. In: Muzejní a vlastivědná práce 44 / Časopis společnosti přátel starožitností 114, 3–4, 2006, 151–165

Miroslav HEROLD: Svatojánský dotazník z r. 1715. Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění. Olomouc 2006

Miroslav HEROLD: Cisterciácký Jan Nepomucký. In: Pavel AMBROS (ed.): Velehrad na křižovatkách evropských dějin. Katalog tří nových stálých expozic v obnoveném velehradském areálu. Olomouc 2016, 98–100

Helmut HINKEL: Die Johannes Nepomuk-Bruderschaft am Mainzer Dom. In: Mainzer Zeitschrift 103, 2008, 117–165

Ivo HLOBIL: Nejstarší sochy sv. Jana Nepomuckého na severní Moravě. In: Zprávy památkové péče LIII, 1993, 389–392

Fritz HOMEYER: Stranitzkys Drama vom „Heiligen Nepomuck“ mit einem Neudruck des Textes. Berlin 1907

Václav HORÁK: Počátky kultu Jana Nepomuckého v Trutnově. In: Trutnov – město draka. O našich pokladech 7. Trutnov 2019, 19–22

Michaela HORÁKOVÁ A KOL.: Nádoba zapálená. Soubor svatonepomucenských kázání a jiných spisů z první poloviny 18. století. Žďár nad Sázavou 2000

Michaela HORÁKOVÁ: K rozdělení české nepomucenské homiletiky do skupin. In: Bibliotheca Strahoviensis 4-5, 2001, 231-251

Mojmír HORYNA: Osobnost a dílo Jana Blažeje Aichela v kontextu evropské barokní architektury. 1993

Mojmír HORYNA: Jan Blažej Santini – Aichel. Praha 1998

Mojmír HORYNA: Zwei unbekannte Brokoffsche Holzschnitte des hl. Johann von Nepomuk. In: Markus HÖRSCH / Elisabeth OY-MARRA (edd.): Kunst – Politik – Religion. Studien zur Kunst in Süddeutschland, Österreich, Tschechien und der Slowakei. Festschrift für Franz Matsche zum 60. Geburtstag. Petersberg 2000, 165–168

Veronika CHMELAŘOVÁ: Kult sv. Jana Nepomuckého v Těšínském knížectví. Bakalářská diplomová práce, UP v Olomouci, FF, Katedra historie. Olomouc 2009

Bohumír INDRA: Barokní sochy Ferdinanda Grosse, Conrada Spindlera a sochařské dílo Václava Böhma v Lipníku nad Bečvou a v Hranicích. (Příspěvek k dílu Umělecké památky Moravy a Slezska.) In: Časopis Slezského muzea. B. Vědy historické. 39, 1990, 33–52

Jakub IVÁNEK: Songs about St. John of Nepomuk from the 17th to the 19th century (especially broadside ballads). In: Bohemica litteraria 26, 2023, 67–88

Martin JIŘINEC: Kanonie cyriaků (křížovníků s červeným srdcem) na Starém Městě pražském v letech 1628-1729. Diplomová práce, UK v Praze, FF. Praha 2007

Martin JIŘINEC: Dny sváteční pražské kanonie cyriaků (1628-1729). In: Ivana ČORNEJOVÁ / Hedvika KUCHAROVÁ / Kateřina VALENTOVÁ (red.): Locus pietatis et vitae. Sborník příspěvků z konference konané v Hejnicích ve dnech 13.-15. září 2007. Praha 2008, 107-127

Jan Nepomuk JIŘIŠTĚ: Svatojánské památky na křížovnických působištích. In: Posel z Budče 15, 1998, 24–25

Koloman JUHÁSZ: Der hl. Johannes Nepomuk als Schutzpatron des Banates. In: Österreichische Zeitschrift für Volkskunde 67, 1964, 89–90

Zdeněk KALISTA: Česká barokní gotika a její žďárské ohnisko. Brno 1970

Kristina KALLERT: Svatý Jan Nepomucký ve třech jazycích. Bibliografie pražských svatojánských arcibratrských kázání u sv. Víta a panegyrik na Skalce. Johannes von Nepomuk in dreierlei Sprache. Bibliographie der Predigten und Panegyrica vor den Bruderschaften bei St. Veit und auf Skalka. In: Knihy a dějiny 9-10, 2002-2003. Praha 2003, 5–89

Gerhardt KAPNER: Freiplastik in Wien. (Wiener Schriften 31). Wien 1970

KAPNER 1971 – Gerhardt KAPNER: Wiener Quellen zur politischen Motivation des Nepomukkults. In: Wiener Geschichtsblätter 26, 1971, 241–243

Willibald KATZINGER: Nepomukiade oder die wandernden Heiligen von Linz. In: Oberösterreichische Heimatblätter 66, 2012, 121–162

Josef Walter KÖNIG: Der heilige Johannes von Nepomuk in Donauwörth und dem Donauwörther Umland. Ein Gedenken zum 600. Todestag. In: Mitteilungen des Historischen Vereins für Donauwörth und Umgebung, 1993, Donauwörth 1994, 5–25

Josef Walter KÖNIG: Auf den Spuren des Johannes von Nepomuk. In: Rieser Kulturtage, Dokumentation X, 1994. Nördlingen 1995, 573–594

Milan KOPECKÝ A KOL.: Žena krásná náramně. Soubor svatojanských kázání a jiných spisů z doby opata Václava Vejmluvy. Žďár nad Sázavou 1998

Ivo KOŘÁN: Cyriacký klášter a chrám sv. Kříže Většího v baroku. In: Umění XVI, 1968, 173–195

Ivo KOŘÁN: Barok pod Orlickými horami. In: Orlické hory a Podorlicko 3, 1970, 105–126

Ivo KOŘÁN: Umění a umělci baroka v Hradci Králové. In: Umění XIX, 1971, 35–69, 136–189

Ivo KOŘÁN: Na okraj nepomucenské literatury roku 1993. In: Umění XLII, 1994, 211–221

František KOŠÁK: K úctě sv. Jana Nep. a bl. Jana Sarkandra. In: ČKD LXI (LXXXVI), 1920, 54–58

Jiří KROUPA / Jan SEDLÁK: Zelená hora – Žďársko Jana Santiniho (České dědictví UNESCO). Praha 2015

Zdeněk KUCHYŇKA: Počátky úcty k sv. Janu Nepomuckému na Kladensku a Slánsku. In: Středočeský vlastivědný sborník 24, 2006, 85–98

Václav KOZEL: Čtení o sv. Janu Nepomuckém. České Budějovice 1929

Franz KRINS: Zur Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk in Westfalen. Ein Beitrag zur ost-westdeutschen Patrozinienforschung. In: Jahrbuch für ostdeutsche Volkskunde 14. Marburg 1971, 294–385

Yves LASFARGUES: Le culte mondial de Saint Jean Nepomucène aux XVII^e et XVIII^e siècles. Disertace. Paris 1965

Adolf LAYER: Die Hochblüte der Johann-Nepomuk-Verehrung im Bistum Augsburg. In: Jahrbuch des Vereins für Augsburger Bistumsgeschichte e. V. 9, 1975, 199–220

Dobroslav LÍBAL: Sv. Jan Nepomucký – velký inspirátor hodnot výtvarných, urbanistických i krajinných v zemích blízkých i dalekých. In: Zprávy památkové péče LIII, 1993, 340–343

Bohumír LIFKA (připravil, přepsal a opatřil doslovem a poznámkami) / František Václav MAREŠ (aut. úvodu): Medotekoucí sláva na hůře Libanu. Soubor českých svatojanských duchovních promluv z doby opata Václava Vejmluvy, pronesených v poutním chrámu na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou v letech 1727-1736. Kostelní Vydří 1995

József LISZKA: Adalékok Nepomuki Szent János ikonográfiájához. In: Acta Ethnologica Danubiana 4, 2002, 11–22

Anton Karl MACK: Ehren-Triumph der Tugend und Heiligkeit des heiligen Blut-Zeugen Joannis von Nepomuck in der streitenden Kirchen auf Erden, als ein kleiner Entwurff der grossen Glory und Vermögenheit bey Gott dieses Heiligen in der triumphierenden Kirchen im Himmel [...] Ellwangen 1747

Mária MALÍKOVÁ: Bývalé súsošie sv. Jána Nepomuckého na Primaciálnom námestí v Bratislave. In: *Ars* 1990, 69–83

Karel Jan MALINA: Kamenné sochy sv. Jana Nepomuckého v Pobečví. (Sborník muzejní společnosti ve Valašském Meziříčí 18). Valašské Meziříčí 2014

František MALÝ (ed.): Svatojánská figurální hudba (Nejstarší moteta a árie ke cti sv. Jana Nepomuckého). Partitura a hlasy. Pramenná edice hudební i textová. Brno 2011

Aneta MAREK: Ziemia Kłodzka jako region kultu św. Jana Nepomucena. In: *Studia z Geografii Politycznej i Historycznej* 3, 2014, 321–342

Franz MATSCHE: Das Grabmal des hl. Johannes von Nepomuk im Prager Veitsdom. In: *Wallraf-Richartz-Jahrbuch* 38, 1976, 92–122

Franz MATSCHE: Sekundärleiber des heiligen Johannes von Nepomuk, Effigies und Wachsfigur im Heiligenkult. In: *Jahrbuch für Volkskunde*, N. F. 6. Würzburg, Innsbruck 1983, 107–148

A. MATTER: Die Statue des heiligen Nepomuk bei der alten Holzbrücke zu Baden. In: *Badener Neujahrsblätter* 12, 1936, 41–45

Helmut J. MEZLER-ANDELBERG: Bemerkungen zur Verehrung des heiligen Johannes von Nepomuk. In: *Beiträge zur allgemeinen Geschichte*. Alexander Novotny zur Vollendung seines 70. Lebensjahres gewidmet. Graz 1975, 31–42

Stanislav MIKULE: Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Žďár nad Sázavou 2008

Klemens MINAŘÍK: Svědectví o kultu sv. Jana Nepomuckého z doby předbělohorské. In: *Sborník historického kroužku XXVI*, 1925, 57

Věra NEJEDLÁ: Příspěvek k dílu Jana Brokofa. Památce profesora Antonína Matějčka. In: *Umění XII*, 1964, 1–28

Tímea NEMESNÉ KIS: „Kiben Isten abban az üdőben magát kiváltképpen jelenteni akarta.“ Nepomuki Szent János tiszteletének meghonosítása Magyarországon. Doktorská disertace, Univerzita Loránda Eötvöse v Budapešti, FF. Budapest 2020

Jaromír NEUMANN: Ideový koncept poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Poznámky k ikonografickému rozboru. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity F-14-15*. Brno 1971, 235–256

Tomáš NOVÁK: Úvahy o svatém Janu Nepomuckém. Praha 1871

Vladimír NOVÁK / Ludmila MAŠLANOVÁ: *Musicae navales Pragenses*. Pražské loďní hudby 18. století. Studie – texty – analýzy. Praha 1993

Antonín NOVOTNÝ: U staropražských cyriaků čili Kronika zaniklého kláštera 1256-1925. Praha 2002

Václav Oliva: Kanonizační bulla sv. Jana Nepomuckého. In: Vlastimil HÁLEK (red.): *Husitství ve světle pravdy VII*, 1910, č. 3–4

Václav OLIVA: O beatifikaci a kanonisaci vůbec. Před beatifikací sv. Jana Nepomuckého. In: Vlastimil HÁLEK (red.): Husitství ve světle pravdy XIII, 1916, č. 1–2

Václav OLIVA: O blahořečení sv. Jana Nepomuckého. In: Vlastimil HÁLEK (red.): Husitství ve světle pravdy XIII, 1916, č. 3–4

Václav OLIVA: O kanonizaci blahoslaveného Jana Nepomuckého. In: Antonín SUCHORADSKÝ (red.): Husitství ve světle pravdy XVI, 1922, č. 1–4

Walpurga OPPEKER: Zur Verehrung des heiligen Johannes von Nepomuk in der Diözese St. Pölten. In: Thomas AIGNER (ed.): Aspekte der Religiosität in der frühen Neuzeit – Beiträge zur Kirchengeschichte Niederösterreichs 10, 2003, 170–214

Walpurga OPPEKER: Johannes von Nepomuk-Bruderschaften in Österreich unter der Enns im Bereich der Bistümer Passau und Wien. In: Unsere Heimat. Zeitschrift für Landeskunde Niederösterreich 83, 2012, 151–198

Walpurga OPPEKER: Miscellen zum „Nicht nur Brückenheiligen“ Johannes von Nepomuk. In: Jb Landeskunde NÖ 83, 2017, 75–185

Walpurga OPPEKER: Der hl. Johannes von Nepomuk in Königstetten – was er uns erzählen kann. In: Heimatkundlicher Arbeitskreis für die Stadt und den Bezirk Tulln – Vereinsinterne Mitteilungen 56, 2019, 4–8

Walpurga OPPEKER: Der heilige Johannes von Nepomuk als Kirchen- und Kapellenpatron in der Diözese St. Pölten. In: Hippolytus Neue Folge, St. Pöltner Hefte zur Diözesankunde 36, 2020, 64–89

Pavel PANOCH: Nepomucká sousoší v Olomouci a v Žarošicích a jejich východočeské paralely. Příspěvek k poznání barokního sochařství na Moravě. In: Theatrum historiae 1, 2006, 109–128

Pavel PANOCH: Kult sv. Jana Nepomuckého v barokním umění východních Čech. Historie, ikonografické okruhy, donátorské pozadí. Disertační práce, UP v Olomouci, FF, Katedra dějin umění. Olomouc 2007

Pavel PANOCH: Kristus ukřižovaný na plamě, „locus tristis“ a emblematika 17. století. In: Theatrum historiae 8, 2011, 99–120

Eva PETŘÍKOVÁ: Svatý Jan Nepomucký na Jičínsku (soupis soch). Jičín 2007

Antonín PODLAHA: Rauchmüllerův původní model k Brokovově soše sv. Jana Nepomuckého. In: Method XXIV, 1898, 130–132

Antonín PODLAHA: K dvoustému výročí svatořečení sv. Jana Nepomuckého. In: ČKD LXX (XCV), 1929, 1–16, 153–161, 313–321, 507–517

Josef POHANKA: Poutní chrám sv. Jana Nepomuckého ve Žďáře nad Sázavou (Pamětní spis vydaný k příležitosti zapsání tohoto výjimečného díla do Seznamu světového dědictví UNESCO, k němuž došlo na zasedání mezivládního výboru pro světové a přírodní dědictví UNESCO ve dnech 12.-17. 12. 1994 v Phuketu v Thajsku). Žďár nad Sázavou 1996

Vojtěch POKORNÝ / Jiří MIKULEC / Petr BLAŽEK: *Musica Navalis. Dějiny slavnostní a kultu sv. Jana Nepomuckého*. Praha 2022

Jaroslav Václav POLC: Nejstarší prameny o smrti sv. Jana z Pomuku-Nepomuckého. In: *Se znamením kříže*. Řím 1967, 171–179

Jaroslav Václav POLC: Svatý Jan Nepomucký a jeho doba. In: *Se znamením kříže*. Řím 1967, 181–192

Jaroslav Václav POLC: Jazyk sv. Jana Nepomuckého. In: *Se znamením kříže*. Řím 1967, 193–198

Jaroslav Václav POLC: *Svatý Jan Nepomucký*. Řím 1972 – Druhé vydání: Praha 1993

Luís PONTES: *Svatý Jan Nepomucký v iberoamerickém světě: vznik, rozšíření a úpadek kultu světce*. Nepomuk 2023

Hans PÖRNBACHER: *Die Tugend der Verschwiegenheit. Der hl. Johann Nepomuk und seine Verehrung in deutschen Landen*. In: *Jahrbuch des Vereins für Augsburger Bistumsgeschichte* e. V. 28, 1994, 69–82

Jiří POSPÍŠIL: *Poutní kostel na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou*. Žďár nad Sázavou 1993

Fritz POSCH: *Die Anfänge der Johannes-Nepomuk-Verehrung in den Ostalpen*. In: *Sonderbände der Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark* 11, 1966, 62–76

Vladimír PŘIBYL: *Svatojánská pouť. Svatojánské památky na Kladensku a Slánsku*. In: *Posel z Budče* 15, 1998, 7–22

Marek PUČALÍK: *Křížovníci v době vrcholného baroka za generalátu Františka Matouše Böhmba 1722–1750. (Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis – Historia et historia artium XXVI)*. Praha 2017

Werner RICHTER: *Johann von Nepomuk in Schuldrama*. In: *Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen* 119, 1913, 293–300

Jan Karel ROHN: *Thesaurus triplex in regulari ac parochiali ecclesia Sanctae Crucis majoris Ordinis canonici Crucigerorum cum rubeo corde, de poenitentia, Beatorum Martyrum Vetero-Pragae coelestium gratiarum donis locuples jam pridem coelo volente inventus, nunc vero historico calamo fidelibus indicatus [...]* Praha, Staré Město 1756

Ivana RONAIOVÁ: *Kult sv. Jána Nepomuckého na našom území*. In: *Svätec a jeho funkcie v spoločnosti II*. Bratislava 2006, 91–96

Jan ROYT: *Sv. Jan Nepomucký*. München, Regensburg 1993

Jan ROYT: *Ikonografie svatého Jana Nepomuckého*. In: *Zprávy památkové péče* LIII, 1993, 373–379

Jan ROYT: *Ikonografie svatojánské kamenné plastiky v českých zemích*. In: *Kámen* 1, 1994, 61–69

Jan ROYT: *Sv. Jan Nepomucký ve vězení*. In: Olga FEJTOVÁ / Václav LEDVINKA / Jiří PEŠEK / Vít VLNAS (eds.): *Barokní Praha – Barokní Čechie (1620-1740)*. Sborník příspěvků

z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách, Praha, Anežský káster a Clam-Gallasův palác, 24. – 27. září 2001. Praha 2004, 473–479

Josef RYBÁK: Co sluší uvážiti o sv. Janu Nepomuckém. K dvěstěletému jubileu jeho svatořečení 19. března 1929. / Jan Nepomuk SEDLÁK: Proč nedošlo již dříve k svatořečení Jana Nepomuckého. Praha 1929

Václav RYNEŠ: Atributy Jana Nepomuckého. In: Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství 1, 1969, 259–266

Václav RYNEŠ: Svatý Jan Nepomucký II. Úcta. Řím 1972

Jan SEDLÁK: Jan Blažej Santini. Setkání baroku s gotikou. Praha 1987

Raquel SIGÜENZA MARTÍN: Entrada y primeros años del culto a san Juan Nepomuceno en Madrid (1716-1738). In: Anales del Instituto de estudios madrileños LIII, 2013, 219–242

Michaela SOLEIMAN POUR HASHEMI: Literární fenomén nepomucenské homiletiky. Brno 2007

Jan SOUKUP: Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého v domažlickém vikariátu. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 3/2013, 10–12 – Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého ve vikariátu Karlovy Vary. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 5/2013, 9–11 – Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého ve vikariátu Klatovy 1. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 6/2013, 10–12 – Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého ve vikariátu Plzeň-jih. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 10/2013, 9–11 – Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého ve vikariátu Plzeň-sever 3. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 1/2014, 11–12, 19 – Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého ve vikariátu Tachov. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 3/2014, 8–9 – Kostely a kaple sv. Jana Nepomuckého, závěr. In: Zpravodaj plzeňské diecéze 4/2014, 10–13

Jana SPÁČILOVÁ: Das „Oratorio di S. Giovanni Nepomoceno“ von Antonio Caldara im Kontext der Nepomuk-Oratorien in den 20er Jahren des 18. Jahrhunderts. In: Musicologica Austriaca 28, 2009, 145–160

František STEJSKAL: Dva příspěvky k otázce Svatojanské. In: Časopis katolického duchovenstva LVIII (LXXXIII), 1917, 548–555

František STEJSKAL: Svatý Jan Nepomucký I. Životopis. Praha 1921

František STEJSKAL: Svatý Jan Nepomucký II. Úcta, kanonisace a obrana. Praha 1922

Iva STRAKERLOVÁ: Nicola Porpora a jeho oratorium “Il Martirio di S. Giovanni Nepomuceno“ (Brno 1732). Bakalářská práce, UP v Olomouci, FF, Katedra muzikologie. Olomouc 2017

Pavel SUCHÁNEK: Josef Winterhalder st.: Sousoší sv. Jana Nepomuckého na Hradisku u Olomouce. Příspěvek k reprezentaci a mecenátu barokních prelátů. In: Opuscula historiae atrium. Studia minora facultatis philosophicae universitatis Brunensis. F 49, 2005, 47–69

Miloš SUCHOMEL: Bozzetto Matthiase Rauchmillera – efektní kompoziční předloha 1. In: Zprávy památkové péče 53, 1993, 334–339

Miloš SUCHOMEL: Bozzetto Matthiase Rauchmillera – efektní kompoziční předloha 2. In: Zprávy památkové péče 56, 1996, 154–160

Miloš SUCHOMEL: Bozzetto Matthiase Rauchmillera – efektní kompoziční předloha 3. In: Zprávy památkové péče 57, 1997, 65–73

Martin SVATOŠ: Balbínova legenda a svatojánský kult v 17. století (Poznámky na okraj Vlnasovy antilegendy). In: Listy filologické CXVI, 1993, 59–76

Martin SVATOŠ: Svědectví klementinských jezuitů o Balbínově písemné pozůstalosti. In: Listy filologické CXVII, 1994, 226–247

Josef SVOBODA: Jan Nepomucký Patron smíření (V pojetí Dr. Johanny von Herzogenbergové). Diplomová práce, UK v Praze, KTF, Ústav dějin křesťanského umění. Praha 2021

Leopold SCHMIDT: Volksschauspiele vom h. Johann von Nepomuk. Zusammenhänge volksdeutscher Legendenspiele. In: Volk und Volkstum. Jahrbuch für Volkskunde 2, 1937, 239–247

Leopold SCHMIDT: Johannesandachten und Nepomuklieder in Niederösterreich und im Burgenland. In: Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes IX, 1960, 20–39

Eduard ŠITTLER / Antonín PODLAHA: Památky úcty vzdávané svatým patronům národa československého I. Album Svatojánské. Praha 1896

Markéta ŠPAČKOVÁ: Svatonepomucenská kázání v okolí Žďáru nad Sázavou. Jazykově česká kázání vzniklá pod patronací opata Václava Vejmluvy. Bakalářská práce, UP v Olomouci, FF. Olomouc 2011

Jakob TORSY: Altar- und Kirchenpatrozinien des hl. Johannes von Nepomuk in der Erzdiözese Köln im 18. Jahrhundert. In: Edith ENNEN / Günter WIEGELMANN (ed.): Festschrift Matthias Zender. Studien zu Volkskultur, Sprache und Landesgeschichte 1. Bonn 1972, 321–330

Gábor TŰSKÉS / Éva KNAPP: Nepomuki Szent János tisztelete a szabadtéri emlékek tükrében (Kvantitatív elemzési kísérlet). In: Ethnographia 99, 1988, 330–356

Valentin URFUS: Jan Tomáš Vojtěch Berghauer (1684-1760), děkan královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Kostelní Vydří 1997

Pedro Andrés DE VELASCO: Vida y milagros de San Juan Nepomuceno, canonigo de la cathedral de Praga, proto-martyr del sigilo de la confession, singularissimo abogado de la honra, buena fama y credito, y protector de la esclarecida religion de la Compañia de Jesus [...] dedicada a la reyna nuestra Señora, Doña Isabel Farnesio (que Dios guarde). Madrid 1736

Vie et miracles de saint Jean Nepomucene chanoine de la metropole de S. Vit à Prague en Bohême, Prêtre et Martyr, dédiés, à Son Altesse Serenissime Marie Elisabeth d'Aûtriche, Gouvernante Generale des Pays-bas, par le Directeur de la Confrerie dudit Saint, érigée dans l'Eglise Paroissiale de S. Jaques de Coudenberg à Bruxelles, et recueillis de differens Auteurs Latins, Allemands et François. Bruxelles 1731

Emanuel VLČEK: Jan z Pomuku (Sv. Jan Nepomucký). Jeho život, umučení a slavné působení ve světle současné historie a antropologie. Praha 1993

Vít VLNAS: Jan Nepomucký, česká legenda. Praha 1993

Vít VLNAS (ed.): Sláva barokní Čechie. Umění, kultura a společnost 17. a 18. století. Praha 2001

Vít VLNAS: Jan Nepomucký – Česká legenda. Praha, Litomyšl 2013

Jan Křtitel VOTKA: Zázračný jazyk svatého Jana Nepomuckého. Praha 1884

Jan Křtitel VOTKA: Sv. Jan Nepomucký a knížecí rod Švarcenberský. Praha 1887

Adelheid WASCHKA: Die Statue des Johann von Nepomuk auf der Oberen Brücke in Bamberg. Ein Werk des Hofbildhauers Johann Nikolaus Resch. In: Heimat Bamberger Land, 2001/1, 19–27

Adelheid WASCHKA: Die Bildhauer Häußler, Johann Nikolaus Resch und Leonhard Gollwitzer (1682-1737). Barockunternehmer und ihre Werke im Raum Bad Staffelstein. In: Kunst und Kultur in Bad Staffelstein. Bad Staffelstein 2011, 219–238

Paulus Albert WEIßENBERGER: Johannes von Nepomuk und seine Verehrung auf dem Härtsfeld im 18. Jahrhundert. In: Jahrbuch des Vereins für Augsburgener Bistumsgeschichte e. V. 17, 1983, 117–136

[Maxmilián Wietrowsky]: Geschichts-Beschreibung von dem Leben, Marter-Peyn und Wunder-Wercken deß in den Moldau-Fluß, wegen der mit unüberwindlicher Standthafftigkeit gehaltenen Verschwiegenheit der heiligen Beicht, gestürzt- und ertränckten heil. Johannis von Nepomuck, der Haupt-Kirchen zu Prag Dohm-Herrns. [...] Praha 1730

[Maxmilián Wietrowsky]: Zpráva historická o životě, mučednictví a zázracích sv. Jana Nepomuckého, kanovníka pražského, pro svátostní tajnost a mlčení svaté zpovědi, nepřemožitelně a stále zachováanou, do řeky Moldavy neb Vltavy vhozeného a utopeného. [...] Praha 1730

Wunschwitzisches Gedächtnüß-Monument, das ist Kurtz zusamm getragen-eigentliche Nachrichten des ur-alten Geschlechtes deren Frey-Herren, oder Frey- und Pannier-Herren von Wunschwitz, ihrer Ankunft, Fortpflanzung, gegenwärtigen Zustand, Stifts und anderen Proben, wie auch Authoribus. Praha 1756

Pavel ZAHRADNÍK: Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, dějiny objektu 1719-1990. Praha 1995

Pavel ZAHRADNÍK: Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Vznik kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou. Telč 2009

Petra ZELENKOVÁ: „Magnum iter ascendo...“ Svatého Jana Nepomuckého cesta do nebe: na universitní thesi podle Jana Jiřího Heinsche (1689). In: Album amicorum. Sborník ku počtě prof. Mojžíra Horyny. Praha 2005, 185–194

Petra ZELENKOVÁ: Barokní grafika 17. století v zemích Koruny české. Seventeenth-Century Baroque Prints in the Lands of the Bohemian Crown. Praha 2009

Petra ZELENKOVÁ: Universitní these pražské a olomoucké university ze 17. století uložené v Staats- und Stadtbibliothek Augsburg. In: Petronilla CEMUS (ed.): Bohemia jesuitica 1556-2006. 2. Praha 2010, 1255-1277

Petra ZELENKOVÁ: (Sv.) Jan Nepomucký (olomoucká univerzitní teze Františka Vostřešanského). In: Ondřej JAKUBEC / Marek PERŮTKA (eds.): Olomoucké baroko. Výtvarná kultura let 1620-1780. 2. Katalog. Olomouc 2010, 406 (č. kat. 253)

Poznámka závěrem:

Rozsáhlou topografickou literaturu a soupisy památek zde autor neuvádí. Nezmiňuje ani texty, které jsou sice přímo zaměřené na konkrétní svatojánské památky, avšak příliš lokálního významu. Co se týče barokní předkanonizační literatury, odkazuje na katalogy B.1–3 v druhé části disertace.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ V ITALSKÉM JAZYCE

La dissertazione segue il tema del culto di San Giovanni Nepomuceno, martire boemo, durante i secoli sin dalla sua morte fino alla sua canonizzazione nell'anno 1729.

Si è riusciti tramite una lunga ricerca arrivare alla creazione di un'enciclopedia su questo tema. Questa si trova nella parte seconda della dissertazione. La parte prima, invece, si occupa di alcuni temi specifici della materia studiata. Si tratta piuttosto di un'ispirazione per una sintesi, che, sperando, sarà raggiunta nel futuro.

Ci sono comunque non pochi risultati della ricerca che da questo lavoro possono esser colti. Anzitutto la scoperta di più importanti propagatori del culto del Nepomuceno e di alcune tendenze principali che questo culto caratterizzavano.

In forma di elenco rammentiamo i principali veneratori di San Giovanni:

Il capitolo metropolitano di Praga

Arcivescovi di Praha

Rappresentanti dell'alta gerarchia d'Europa

Le università e le scuole secondarie

Gli Asburgo e alcune dinastie cattoliche imparentate

Ordini religiosi, specialmente cistercensi, ciriaci, crocigeri con stella rossa, carmelitani e gesuiti

L'alta nobiltà della corte imperiale

I rappresentanti dell'esercito imperiale

I risultati di quest'opera possono aiutare storici in generale e storici d'arte nel capire più dettagliatamente questo fenomeno importantissimo nell'Europa del periodo barocco.

ANOTACE

Kult sv. Jana Nepomuckého patřil k charakteristickým rysům života v habsburském soustátí a dalších katolických zemích Evropy v raném novověku. Počátky úcty ke středověkému mučedníkovi byly vázány na Prahu, na jeho hrob v katedrále, na metropolitní kapitulu. Světec proslavilo především přesvědčení, že položil život za zachování zpovědního tajemství. Svou smrtí uchránil dobré jméno české královny Johany, která se mu zpovídala, na druhou stranu prý trestal ty, kteří se chovali neuctivě vůči jeho vlastní posmrtné pověsti a hrobu. Stal se proto nesmírně populárním ochráncem cti a dobré pověsti, hodnot v raně novověké společnosti vysoce ceněných. Svatojánské úcty se pod vlivem pražské kapituly ujali Habsburkové, katoličtí vládcí, kteří usedli na trůn Janova mučitele Václava IV. a Janovy duchovní dcery Johany. Světec ctili jako jednoho ze svatých patronů Českého království, jemuž vládli. Rekatolizace tohoto království a přidružených zemí umožnila růst svatojánské úcty, která se už ke konci 17. století začala živelně šířit za jejich hranice. Na začátku 18. století tento vývoj zásadně posílil vznik bratrstev sv. Jana Nepomuckého, které si vytkli za cíl šířit svatojánský kult. Do dvou z těchto prestižních duchovních institucí se zapsali téměř všichni dospělí členové habsburské rodiny, kteří pak rozšířili svatojánskou úctu do svých působišť vzdálených od Vídně. S jejich souhlasem se také šířil jánský kult do oblastí dobývaných zpět na Osmanské říši, a do oblastí na jihu Evropy, které se dostaly do sféry jejich přímého vlivu. Úcta ke sv. Janovi se rozvinula také u některých dalších evropských katolických vládců, u církevních elit, šlechty a všech dalších vrstev společnosti. Barokní člověk by svou osobní úctu vůči tomuto světci vysvětlil tím, že k ní cítí vnitřní impuls a duchovní motivaci a že se může na světcovu pomoc spolehnout ve všem, s čím se na něj obrátí. Církevní schválení jánské úcty papežským Římem nastalo při blahorečení (1721) a posléze svatořečení (1729). Ale už před těmito oficiálními výroky se Jan Nepomucký stal obecně uctívaným světcem ve velké části Evropy. Nepochybně tomu bylo také proto, že jeho příběh v sobě obsahoval velmi atraktivní témata, někdy až archetypální povahy (mlčení – mluvení).

ABSTRACT

The cult of St. John of Nepomuk was one of the characteristic features of life in the Habsburg Empire and other European catholic countries in the early modern period. The origins of veneration for the medieval martyr were tied to Prague, to his tomb in the cathedral, to the Metropolitan Chapter. The saint became famous above all for the conviction that he gave his life for the preservation of the confessional secret. With his death he preserved the good name of the Czech Queen Joan, who confessed to him; on the other hand, he is said to have punished those who were disrespectful of his own posthumous reputation and grave. He therefore became an immensely popular defender of honour and reputation, values highly valued in the early modern society. Under the influence of the Prague Chapter, St. John's veneration was taken up by the Habsburgs, the Catholic rulers who ascended the throne of John's torturer, Wenceslaus IV, and John's spiritual daughter, Joan. They venerated the saint as one of the patron saints of the Bohemian kingdom, which they ruled. The recatholicization of this kingdom and its associated countries enabled the growth of St John's veneration, which by the end of the 17th century had already begun to spread vigorously beyond their borders. At the beginning of the 18th century, this development was fundamentally strengthened by the establishment of the Confraternities of St. John of Nepomuk, which set themselves the goal of spreading St. John's veneration. Almost all the adult members of the Habsburg family enrolled in two of these prestigious spiritual institutions, thus spreading St John's devotion farther from Vienna as well. With their approval, his cult also spread to areas recaptured from the Ottoman Empire, and to areas in southern Europe that came under their direct sphere of influence. Reverence for St. John also developed among some other European Catholic rulers, the church elite, the nobility, and all other strata of society. The Baroque man would explain his personal reverence for this saint by the fact that he felt an inner impulse and spiritual motivation to do so, and that he could rely on the saint's help in everything he turned to him for. The ecclesiastical approval of John's veneration by papal Rome came at his beatification (1721) and later canonization (1729). But even before these official pronouncements, John of Nepomuk had already become a universally venerated saint in a great part of Europe. This was undoubtedly also because his story contained very attractive themes, sometimes of an archetypal nature (silence – speaking).

KLÍČOVÁ SLOVA

svatý Jan Nepomucký, středověk, raný novověk, katolická církev, kult svatých, hagiografie, křesťanské konfese, rekatolizace, Habsburský rod, habsburské země, Svatá říše římská národa německého, Evropa, beatifikace, kanonizace, literatura, grafické umění, výtvarné umění, dramatické umění, školské divadlo, hudba, oratorium, liturgie, relikvie, odpustky, duchovní život, křesťanské ctnosti, mučednictví, svatost, čest, dobrá pověst, zázrak, votivní dary, náboženská bratrstva

KEY WORDS

Saint John of Nepomuk, Middle Ages, Early Modern Period, Catholic Church, Cult of Saints, Hagiography, Christian denominations, Recatholization, Habsburg House, Habsburg Lands, Holy Roman Empire of the German Nation, Europe, Beatification, Canonization, Literature, graphic arts, visual arts, dramatic arts, school theater, music, oratory, liturgy, relics, indulgences, spiritual life, Christian virtues, martyrdom, holiness, honor, reputation, miracle, votive offerings, confraternities